

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EKOTIZIMLARNING MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI

Ruzikulova Marjona

Tashkent State World Languages University

Marjonaolimovna1605@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14855181>

Kirish:

Ekotizim — bu aloqalar o'zgaruvchan va murakkabdir, bu tabiat va uning tarkibiy qismlarining o'zaro aloqada bo'lgan tizimi bo'lib. Insonlar va ularning jamiyatlaridagi o'zaro munosabatlar va madaniy an'analarga ham taalluqli, ekotizim atamasi asosan biologiya va ekologiya fanlarida ishlatilsa ham. Qadriyatlar va ekologik ongining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi, tildagi ifodalanishi xalqning tabiiy olamga bo'lgan munosabati. o'zining tarixiy tajribasi, tabiatga bo'lgan qarashlari, va zamonaviy ekologik muammolar bilan bog'liq o'ziga xos xususiyatlarni, o'zida aks ettiradi, har bir til va madaniyat. Ingliz tili dunyo miqyosida dominant tildan biri bo'lib, ekologik muammolarni global darajada yoritishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, o'zbek tili, milliy madaniyat va qadriyatlarni o'z ichiga olgan, tabiat va uning resurslariga nisbatan hurmatni ta'kidlaydigan til sifatida ajralib turadi. Ekotizimlarning milliy-madaniy xususiyatlari tildagi ko'plab iboralar, atamalar va tasavvurlar orqali ifodalanadi. Bundan tashqari ingliz va o'zbek tillarida ekotizimning milliy-madaniy xususiyatlarini solishtiramiz va har bir tilning ekologik qarashlarini chuqur tahlil qilamiz.

Asosiy Qism

Ingliz tilidagi ekotizim

Ingliz tili ekotizimni ifodalashda o'ziga xos xususiyatlarga ega, dunyo miqyosida keng tarqalgan va ekologik atamalarni global darajada yoyishda muhim vositaga aylangan til sifatida qaraladi shu bilan birga texnologik va global masalalarni aks ettiradi, tilidagi ekologik atamalar odatda ilmiy. Misol uchun "climate change" (iqlim o'zgarishi), "sustainability" (barqaror rivojlanish), "carbon footprint" (uglerod izi) va "green energy" (yashil energiya) kabi atamalar ekologik muommolarga global yondashuvni ko'rsatadi. Bu atamalar bir vaqtning o'zida ilm-fan, siyosat, iqtisodiyot va madaniyat sohalarida keng tarqalgan.

Ingliz tilidagi ekotizim ko'pincha zamonaviy ekologik masalalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib tilidagi ekotizim texnologiyalarni ham yoritib beradi. Misol uchun, "green technology" (yashil texnologiyalar) and "renewable energy" (qayta tiklanadigan energiya) kabi atamalar ekologik inqirozni bartaraf etishga qaratilgan texnologik yechimlarni ifodalaydi. The Ingliz tilidagi "greenwashing" (yashil tozalash) kabi yangi so'zlar paydo bo'ldi yoki tashkilotlarning ekologik tashabbuslar orqali o'z imijini yaxshilashga qaratilgan harakatlarini anglatadi. Bunga o'xshash atamalar ekologik tushunchalarning, iqtisodiy va ijtimoiy jihatlarini ham yoritadi.

Shuningdek, ingliz tilida ekotizimni aks ettiruvchi ilmiy maqolalar, kitoblar, konferensiyalar va tadqiqotlar ekologiya va atrof-muhit muammolarini global miqyosda muhokama qilishda muhim vositalar hisoblanadi. O'zaro aloqalar va harakatlar global ekologik inqirozni yengish uchun birlashtiradi.

O'zbek tilidagi ekotizim

O'zbek tilida ekotizimni aks ettiruvchi ko'plab atamalar, iboralar va xalq og'zaki ijodi mavjud bo'lib ular tabiatga bo'lgan an'anaviy yondashuvni va ekologik qadriyatlarni

ifodalaydi. O'zbek xalqi, tarixan, tabiatni va uning boyliklarini asrab-avaylashga katta ahamiyat bergan. O'zbek tilida ekotizmni ifodalovchi so'zlar, masalan, "tabiatni asrash," "yashil makon," va "suvni tejash" kabi iboralar xalqning tabiiy resurslarga nisbatan ongli yondashuvini ko'rsatadi. Bularni barchasi o'zbek xalqining qadimiy tabiatga bo'lgan hurmatini va uning manfaatlarini himoya qilish istagini aks ettiradi.

Tilida ekologiya va tabiatni asrash masalalari doimo og'zaki ijodda, jumladan, maqollar, hikmatlar va qo'shiqlarda aks etgan. Masalan "Yerga xiyonat qilma, u seni asraydi" yoki "Tabiatni asrash, kelajakni asrash" kabi maqollar xalqning ekologik ongini va tabiatga bo'lgan ehtiyotkorona munosabatini ifodalaydi.

Shuningdek, o'zbek tilidagi ekotizim madaniy qadriyatlar bilan chambarchas bog'liqdir. O'zbeklarning an'anaviy ko'p qavatli bog'dorchilik va dehqonchilik tizimi, tuproqni saqlash, suvi tejash va resurslarni iqtisodiy jihatdan samarali foydalanish kabi ekotizmni mustahkamlovchi qadriyatlar o'zbek tilida aks etgan. Bular o'zbek tili orqali milliy madaniyat va ekologik ongni shakllanishini namoyon etadi.

Ingliz va o'zbek tillarining ekotizimga ta'siri: Taqqoslash

Ingliz va o'zbek tillarining ekotizmga ta'siri turlicha bo'lib har biri o'zining milliy-madaniy xususiyatlarini aks ettiradi. Ingliz tili ko'proq global miqyosdagi ekologik muommolarni ifodalashda va yoritishda asosiy vosita hisoblanadi. Ingliz tilidagi atamalar xalqaro hamjamiyat tominidan tezda qabul qilinadi va ekologik qarorlar ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Atamalar ko'pincha ilmiy va texnologik kontekstda qo'llaniladi va iqlim o'zgarishi va tabiatni asrash va barqaror rivojlanish kabi global muammolarga doir bo'ladi.

O'zbek tili esa ko'proq milliy an'analar va qadriyatlarni saqlashga yo'naltirilgan. O'zbek tilidagi ekotizim tabiiy resurslarga bo'lgan ehtiyotkorona munosabatni ifodalashda va tabiatga hurmatni aks ettirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbek xalqining ekologik qarashlari an'anaviy va madaniy qadriyatlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib til orqali tabiiy muhitga bo'lgan munosabatni saqlaydi.

Har ikkala til ham ekologik ongni rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi, ammo ingliz tili global ekologik hamkorlikni rivojlantirishda ko'proq xizmat qiladi, o'zbek tili esa milliy ekologik qadriyatlarni va an'analarni saqlab qoladi.

Xulosa

Ingliz va o'zbek tillaridagi ekotizimlarning milliy-madaniy xususiyatlari ularning o'zaro aloqalari va farqlari bilan ajralib turadi. Ingliz tili global ekologik muammolarni yoritish va xalqaro darajada ekologik yechimlarni ishlab chiqishda asosiy vosita bo'lsa, o'zbek tili milliy madaniyatni saqlash va tabiiy resurslarga bo'lgan hurmatni aks ettirishda o'zining o'rnini va ahamiyatini namoyon etadi. Har ikki til ham ekologik ongni rivojlantirish va tabiatni asrashga qaratilgan fikrlarni targ'ib qiladi, ammo ularning ifodalanish usullari va yondashuvlari turlicha.

Kelajakda ingliz va o'zbek tillaridagi ekotizimlarning milliy-madaniy xususiyatlarini o'rganish, tabiat va ekologik masalalarga e'tibor qaratishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bu maqola orqali, biz tillarning ekologik ongni shakllantirishdagi roli va madaniy xususiyatlarning ekologik qarashlarga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qildik.

References:

1. Nikolaas G. L. van der Merwe — "Ecology and Society" JSTOR (<https://www.jstor.org>)
2. Michel Foucault — "The Archaeology of Knowledge" (1969) Google Scholar (<https://scholar.google.com>)
3. Gregory Bateson — "Steps to an Ecology of Mind" (1972) Wiley Online Library (<https://onlinelibrary.wiley.com>)
4. James Lovelock — "Gaia: A New Look at Life on Earth" (1979) "Gaia nazariyasi" SpringerLink (<https://link.springer.com>)
5. David Harvey — "The Condition of Postmodernity" (1989) Wiley Online Library (<https://onlinelibrary.wiley.com>)
6. E.O. Wilson — "The Diversity of Life" (1992) Academia.edu (<https://www.academia.edu>)
7. Fikret Berkes — "Sacred Ecology" (2008) Cambridge University Press (<https://www.cambridge.org>)